Synnwyr Cyffredin ar Siarad Ar-lein Diogel

Beth yw'r Mater Dan Sylw?

Mae plant wrth eu boddau yn cysylltu gydag eraill ar-lein. Mae'r mwyafrif o bobl ifanc yn siarad ar-lein gyda'u ffrindiau a theulu yn hytrach nag dieithrion. Ond fel rhiant, efallai eich bod yn poeni gallai dieithryn gyda bwriad drwg gysylltu â'ch plentyn.

"*Ymddygiad rheibus (predatory) Ar-lein*", fel adnabuwyd yn gyffredin, ydy pan fydd oedolion yn cysylltu â phlant neu bobl ifanc dros y rhyngrwyd mewn ymgais eu "*paratoi*" (grooming) ar gyfer perthnasau rhywiol amhriodol. Ond mae llawer o bobl brofiadol wedi darganfod mai'r bygythiad mwyaf realistig i bobl ifanc ar-lein ydy "*cysylltiad rhywiol ar-lein*". Golygai hyn annog rhywun i siarad am ryw, rhoi gwybodaeth rywiol bersonol, neu yrru lluniau neu fideo rhywiol. (Nid yw'n ymwneud â gofyn am ryw bob tro). Er esiampl, efallai bydd pobl ifanc yn derbyn ceisiadau neu negeseuon amhriodol gan ddieithrion neu bobl maent yn adnabod. Ond, yn groes i gred gyffredin:

- Mae pobl ifanc (13 i 17 oed) mewn mwy o risg o gysylltiad rhywiol na phlant iau
- Mae'r mwyafrif o gysylltiadau rhywiol yn dod o bobl ifanc eu hunain, neu gan oedolion ifanc (18 i 25 oed)
- Mae oedolion sydd yn cysylltu gyda phobl ifanc fel arfer yn onest am eu gwir oedran a bwriad (Subrahmanyam a Smahel, 2011).

Pam Bod Hyn o Bwys?

Pan fydd pobl ifanc yn cael eu cyfeiliorni am beth i gadw llygaid allan amdano ar-lein, gallant ddarganfod eu hunain mewn sefyllfaoedd annymunol heb sylweddoli. Nid yw'n syndod pa mor hudol ydy'r mathau yma o berthnasau, yn enwedig i bobl ifanc sydd yn fregus yn barod. Gall canmoliaeth a sylw roi hwb i'w hunanhyder. Ac unwaith bydd pobl ifanc yn ymrwymo yn y perthnasau yma, efallai byddant yn cytuno gwneud pethau nad fyddant yn arferol oherwydd yr anghydbwysedd o bŵer rhyngddyn nhw a'r un sydd yn cysylltu â nhw. Yn aml nid ydynt yn sylweddoli eu bod yn cael eu hystwytho tan hwyrach ymlaen.

Dywedai synnwyr cyffredin

Trafodwch ymddygiad ar-lein cyfrifol. Siaradwch am bethau fel pwy mae'n iawn i siarad gyda nhw a beth sy'n iawn siarad amdano. Cofiwch fod llawer o bobl ifanc yn dechrau arbrofi gyda fflyrtio a pherthnasau. Mae hyn yn normal. Ond mae yna wastad risg ynghlwm â fflyrtio ar-lein gyda dieithrion neu bobl maent yn adnabod. Gall fflyrtio arwain yn sydyn at sgyrsiau neu ofynion amhriodol. Gallai hefyd arwain at bobl ifanc i gredu eu bod mewn perthynas difrifol, rhamantus gyda rhywun nad ydych yn ei adnabod o ddifrif. Mae'r ddwy sefyllfa yn gallu gwneud i bobl ifanc deimlo'n anghyffyrddus neu wedi'u hystwytho.

Blocio, anwybyddu, neu adael. Mae'r mwyafrif o bobl ifanc yn gwybod sut i gael gwared ar gyswllt digroeso. Anogwch yr ymddygiad yma.

© 2014 www.commonsense.org

Synnwyr Cyffredin ar Siarad Ar-lein Diogel

Sicrhewch fod eich plentyn yn teimlo'n ddiogel yn dweud wrth oedolyn maent yn ymddiried ynddynt. Os yw rhywbeth iasol neu amhriodol yn digwydd, mae pobl ifanc angen gwybod nad fyddant mewn trafferth os ydynt yn dweud wrthych chi neu oedolyn arall maent yn ymddiried ynddynt.

Siaradwch â'ch plant am berthnasau iach. Gallai fod yn anodd i rai pobl ifanc adnabod pan fydd eraill yn eu hystwytho, yn enwedig y bobl ifanc yna sydd eisiau arbrofi neu brofi eu bod nhw'n aeddfed. Trafodwch pa ffactorau sydd yn creu perthynas iach, a pam na ddylai pobl ifanc gyfaddawdu ar y gwerthoedd yma.

Chwiliwch am rybuddion. Ydy'ch plentyn chi wedi mynd i mewn i'w gragen, yn treulio oriau diddiwedd ar-lein, neu'n ymddangos fel ei fod yn cuddio rhywbeth? Mae pobl ifanc sydd yn cychwyn perthnasau ar-lein amhriodol yn aml yn dangos y rhybuddion yma. Os ydych chi'n tybio efallai bod hyn yn digwydd, gofynnwch i'ch plentyn.

Adnoddau

Canolfan Rhyngrwyd a Chymdeithas Berkman ym Mhrifysgol Harvard. Gwella Technolegau Diogelwch ac Ar-lein Plant: Adroddiad Terfynol Cyrchlu Technegol Diogelwch y Rhyngrwyd 2008

Smith, A. "*Teens and Online Stranger Contact*." Prosiect Rhyngrwyd Pew a Bywyd Americanaidd. Hydref 14, 2007. (www.pewinternet.org/Reports/2007/A.aspx).

Subrahmanyam, K., a Smahel, D. Ieuenctid Digidol: Rôl y Cyfryngau mewn Datblygiad. 2011, Springer, Efrog Newydd.

Ybarra, M., a Mitchell, K. J. "How Risky Are Social Networking Sites? A Comparison of Places Online Where Youth Sexual Solicitation and Harassement Occurs." Paediatreg (2008). 121(2), pp. e350-e357.

Wolak, K., Mitchell, K., a Finkelhor, D. "Online Victimization of Youth: Five Years Later." 2006. Bwletin Canolfan Cenedlaethol Plant Coll ac wedi'u Hecsbloetio. (www.unh.edu/ccrc/pdf/CV138.pdf).

© 2014 www.commonsense.org